
Друга міжнародна наукова конференція «Українська енциклопедистика» (Київ, 17 червня 2011 року)

17 червня 2011 р. в Києві відбулася Друга міжнародна наукова конференція «Українська енциклопедистика», яку організував Інститут енциклопедичних досліджень Національної академії наук України та Наукове товариство ім. Шевченка в Європі. Від часу першої конференції, проведеної в рамках VII Міжнародного конгресу українців у червні 2008 р. (матеріали опубліковано у першому числі «Енциклопедичного вісника України»), минуло три роки, й енциклопедисти знову зібралися разом, щоб обговорити актуальні питання розвитку цієї галузі, поділитися своїми успіхами та досвідом.

У роботі конференції взяли участь 27 науковців, із них 6 — з-поза меж України (Молдова, Башкортостан, Татарстан). Було виголошено 13 доповідей із 18 заявлених у програмі. Робота конференції проходила в режимі пленарного засідання, тому гості й учасники мали можливість почути всіх доповідачів і взяти участь у дискусії.

З вітальним словом до учасників конференції звернулися академік НАН України, співголова Головної редакційної колегії Енциклопедії сучасної України Іван Михайлович Дзюба та академік НАН України, голова Науково-видавничої ради НАН України Ярослав Степанович Яцків. Вітання надіслав також співголова Головної редакційної колегії Енциклопедії сучасної України, Почесний голова Наукового товариства ім. Шевченка в Європі, іноземний член НАН України Аркадій Іларіонович Жуковський.

Умовно можна виокремити кілька тематичних блоків доповідей, представлених на конференції.

Традиційно науковий захід відкрив господар зібрання, керівник Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, відповідальний секретар Головної редакційної колегії Енциклопедії сучасної України Микола Григорович Железняк, який у своїй доповіді «Енциклопедія сучасної України — здобутки, проблеми та перспективи» розповів про історію проекту, про концепцію, методіку, методологію, проблеми і перспективи роботи над нею.

Окремий блок складають доповіді гостей із-за кордону. Представники енциклопедичних центрів Молдови, Башкортостану, Татарстану розповіли про свої здобутки, а також поділилися проблемами, що виникають у процесі роботи. Доповідь директора Інституту енциклопе-

дичних досліджень АН Молдови Костянтина Михайловича Манолаке (співдоповідачі — Дідіна Церуш та Іон Ксенофонт) «“Енциклопедія Молдови”: концепція та науково-організаційні аспекти» була присвячена теоретичним і методичним проблемам створення Національної енциклопедії Молдови. Як відомо, в Молдові проблемами енциклопедистики не переймалися десятки років, але новоствореній установі — Інституту енциклопедичних досліджень АН Молдови — вдалося розпочати цю справу і за дуже короткий термін створити перший том національної енциклопедії, присвячений Молдові. У доповіді директора ДУ «Наукове видавництво “Башкирська енциклопедія”» Уїльдана Гільмановича Саїтова «Національно-регіональні енциклопедії Росії: основа та особливості розвитку» йшлося про витоки та основні етапи розвитку національно-регіональної енциклопедистики Росії в контексті становлення європейської і світової енциклопедистики, визначено основні проблеми розвитку енциклопедичної справи в Росії на сучасному етапі. Заступник директора ДУ «Наукове видавництво “Башкирська енциклопедія”» Клара Ішбулдинівна Агліулліна порушила питання про передумови виникнення енциклопедій так званих малих територій. У своїй доповіді вона охарактеризувала період кінця ХХ — початку ХХІ століття як «енциклопедичний бум», оскільки почали з’являтися енциклопедії регіонів (республік Башкортостан, Татарстан, Саратовської, Челябінської областей та ін.), великих і малих міст, енциклопедії адміністративних районів і навіть окремих сіл. Про історичні умови створення в Татарстані універсальної національно-регіональної енциклопедії, питання історіографії татар та національної політики Росії розповів заступник директора ДУ «Інститут Татарської енциклопедії АН РТ» Гумер Саліхович Сабирзянов у доповіді «Енциклопедистика в Татарстані та деякі питання історіографії народів Поволжя і Південного Приуралля». Доповіді гостей викликали низку запитань, особливо щодо фінансування та державної підтримки таких видань в інших державах.

Окремою темою на конференції прозвучала проблема особливо актуальних сьогодні електронних видань, енциклопедичних та довідкових інтернет-ресурсів. Значний інтерес і жваве обговорення викликало повідомлення виконавчого директора та члена правління Громадської організації «Вікімедіа Україна» Юрія Йосиповича Пероганича «Реалії української Вікіпедії», який навів багато цікавих кількісних показників щодо темпів наповнення інформацією і розвитку української Вікіпедії, про перспективи її розвитку, а також розповів про державну підтримку таких електронних енциклопедій в інших країнах, зокрема в Казахстані.

Не минули увагою учасники конференції і проблеми архівної спра-

ви в Україні, адже джерельна база — це основа будь-якого наукового, а особливо — довідкового, видання. Так, Ірина Борисівна Матяш у доповіді «Архівна україніка Канади: до питання про міжнародну співпрацю у створенні енциклопедій» розповіла про нове видання, яке репрезентує багатющі фонди архівної україники Канади, про ті надзвичайно цінні матеріали, які вдалося там віднайти і яких немає в Україні. Вона також наголосила на необхідності обов'язково давати в енциклопедичних виданнях посилання на архівні фонди.

Науковці Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України ознайомили з методикою роботи над галузевими енциклопедичними виданнями. Так, Рада Дмитрівна Михайлова у доповіді «Деякі питання методики створення словника художників України» надала інформацію про методику, характер та концепцію роботи над новим академічним Словником художників України, а Олена Миколаївна Немкович у доповіді «Українська музична енциклопедія в контексті сучасної музикознавчої науки» розповіла про історію створення Музичної енциклопедії України, виокремила найскладніші і найважливіші моменти в роботі над нею.

Аспірант відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів Інституту історії України НАН України Тамара Петрівна Демиденко виголосила доповідь «Лабораторія енциклопедичної статті радянської історичної енциклопедистики УРСР 1944—1972 рр.», у якій теж торкнулася методичних питань у створенні енциклопедій в радянський період.

Ще один блок склали доповіді представників бібліотечної сфери. Зокрема, завідувач відділу «Одесика» Одеської національної ордена Дружби народів наукової бібліотеки імені М. Горького Людмила Іванівна Саєнко у доповіді «Енциклопедичні видання у фондах Одеської національної ордена Дружби народів наукової бібліотеки імені М. Горького» охарактеризувала наповненість бібліотечних фондів енциклопедичними виданнями різних типів. Доповідь «Тематичні енциклопедії в довідково-бібліографічному фонді Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського», яку виголосила завідувач відділу довідково-бібліографічного обслуговування Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського Тетяна Василівна Добко, також була присвячена наповненню фондів бібліотеки довідковими виданнями, зокрема, тематичними енциклопедіями.

У ході конференції розгорнулася жвава дискусія щодо перспектив розвитку енциклопедичної справи в Україні та за кордоном, шляхів співпраці з енциклопедистами різних країн і з питань методики та методології створення енциклопедичних видань різного типу. Особливе зацікавлення викликали питання джерелознавчої бази досліджень, проблеми підготовки регіональних та тематичних енциклопедичних видань.

На підсумковому засіданні було визначено пріоритетні напрями розвитку сучасної енциклопедистики в теоретичному й прикладному аспектах, а також прийнято ухвалу конференції, одним із пунктів якої учасники зібрання підтримали пропозицію І.Б. Матяш створити Міжнародну асоціацію енциклопедистів, яка б сприяла розвитку міжнародного співробітництва у цій царині.

Під час конференції працювала книжкова виставка, де було представлено енциклопедичні та довідкові видання, наявні у фондах бібліотеки Інституту енциклопедичних досліджень НАН України. Учасники конференції висловили щире сподівання, що проведення наукових конференцій у галузі енциклопедистики стане доброю традицією, і такі зібрання відбуватимуться регулярно — раз на два роки.

Людмила Рябець